

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา ตามหลักสูตร
ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานการ
ประถมศึกษาอำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อประเมินการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเกาะคา
2. เพื่อประเมินการบริหารหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาอำเภอเกาะคา
3. เพื่อประเมินสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา
4. เพื่อศึกษาผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการเรียน
การสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา

วิธีดำเนินการศึกษา

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาแนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผล การพัฒนา
หลักสูตร หลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา และการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาในสถานศึกษา
แล้วนำแนวคิดทั้งหมดมาวิเคราะห์และจัดทำกรอบแนวคิด การประเมินโดยใช้รูปแบบการประเมิน
ชิป (CIPP Model) ต่อจากนั้นได้จัดทำแบบสอบถาม จำนวน 2 ฉบับ สำหรับสอบถามผู้บริหาร
โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเกาะคาทุกโรงเรียน และสอบถามครูผู้สอนกลุ่ม
สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ทุกโรงเรียน และสร้างแบบทดสอบ
จำนวน 1 ฉบับ วัดด้านความรู้และความคิดเห็นต่อสิ่งแวดล้อม ทดสอบนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 6 นำเสนอขอรับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อแก้ไข แล้วจัด
พิมพ์ ต่อจากนั้น ผู้ศึกษาจึงนำแบบสอบถามดังกล่าว ไปสอบถามผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนกลุ่ม
สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถม
ศึกษาอำเภอเกาะคา และนำแบบทดสอบไปทดสอบนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามกลุ่มตัวอย่าง
244 คน ทุกโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นเอง จำนวน 3 ฉบับ เป็นแบบ
สอบถาม จำนวน 2 ฉบับ มี 6 ตอน เพื่อใช้สอบถามผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริม

ประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ และมาตราส่วนประมาณค่า สำหรับแบบทดสอบ 1 ฉบับ เป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วัดด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมตามหลักสูตรระดับประถมศึกษา และวัดความคิดเห็นต่อสิ่งแวดล้อม

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาทำหนังสือถึงบัณฑิตศึกษาสถาน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อขอหนังสือรับรองการอนุมัติการศึกษาค้นคว้าแบบอิสระ ถึงหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ เกาะคาและ โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเกาะคาทุกโรงเรียน ผู้ศึกษาเป็นผู้จัดเก็บข้อมูลด้วยตนเอง แบบสอบถามดังกล่าวได้จัดส่งไปให้ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 37 ฉบับ ผู้ศึกษาได้รับกลับคืนทั้งสิ้น จำนวน 37 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 และแบบสอบถามครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 จำนวน 74 ฉบับ ผู้ศึกษาได้รับกลับคืนทั้งสิ้น จำนวน 74 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ สามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ทั้งหมด และทดสอบ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามกลุ่มตัวอย่าง 244 คน ทุกโรงเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ใช้สถิติเชิงพรรณนาเป็นหลัก ปัญหาและอุปสรรค จะทำการวิเคราะห์ด้วยการกระจายความถี่ กระจายร้อยละ แบบสอบถามวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน แบบทดสอบวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การกระจายความถี่ และการกระจายร้อยละ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS

สรุปผลการศึกษา

1. สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 สถานภาพทั่วไปของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ เกาะคา

ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 37 คน ส่วนใหญ่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 59.40 มีประสบการณ์ในการบริหารงานโรงเรียน อยู่ในช่วงเวลา 21-30 ปี มากที่สุด จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 59.46 และมีระดับการศึกษาสูงสุด จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 83.78 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติงาน เป็นตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ มากที่สุด จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 56.76

1.2 สถานภาพทั่วไปของครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเกาะคา

ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ส่วนใหญ่มีอายุในช่วง 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 77.03 มีประสบการณ์ในการสอน อยู่ในช่วงเวลา 21 - 30 ปี จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 70.27 มีระดับการศึกษาสูงสุด จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 94.59 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี และตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติงาน เป็นตำแหน่งอาจารย์ 2 มากที่สุด จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 91.89

2. การประเมินด้านสภาวะแวดล้อม

2.1 การประเมินสภาวะแวดล้อมเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม โรงเรียนและชุมชน นโยบาย มาตรการ และหลักสูตร ของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง พบว่าค่าประเมินรวมสภาวะแวดล้อมของผู้บริหาร โรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง และค่าประเมินรวมสภาวะแวดล้อมของครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 อยู่ในระดับปานกลางดังนี้

2.1.1 ค่าการประเมินรวมสภาวะแวดล้อมเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม โรงเรียนชุมชน นโยบาย มาตรการและหลักสูตรของผู้บริหาร โรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเทียบเกณฑ์การประเมินแล้ว มีความเหมาะสมอยู่ใน 3 ระดับ คือ ระดับมาก ระดับปานกลาง และระดับน้อย คือ ด้านสภาพแวดล้อมโรงเรียนและชุมชนของโรงเรียน พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา โรงเรียนและชุมชนควรจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนการสอน โดยมีอาคารเรียน อาคารประกอบที่สะอาด ปลอดภัย และเหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ รวมทั้งจัดสภาพบริเวณโรงเรียนให้สะอาดร่มรื่นและสวยงาม มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ส่วนชุมชนให้การสนับสนุน ในการดำเนินการจัดสภาพแวดล้อม โรงเรียน ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา มีความเหมาะสม อยู่ในระดับน้อย

ด้านนโยบาย มาตรการและหลักสูตรพบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา โรงเรียนมีการดำเนินงานตามนโยบาย มาตรการ และหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาที่กำหนดไว้ รวมทั้งการได้ปรับปรุง/พัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น และมีแนวปฏิบัติการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษา ตามนโยบาย มาตรการของหน่วยงานต้นสังกัดกำหนด มีความเหมาะสม อยู่ในระดับปานกลาง

2.1.2 ค่าการประเมินรวมสภาวะแวดล้อมเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม โรงเรียนชุมชน นโยบาย มาตรการ และหลักสูตร ของครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเทียบเกณฑ์การประเมินแล้ว มีความเหมาะสม อยู่ใน 2 ระดับ คือ ระดับปานกลาง และระดับน้อย คือ

ด้านสภาพแวดล้อมโรงเรียนและชุมชนของโรงเรียน พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา บุคลากรในโรงเรียนควรให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชนให้เอื้อต่อการเรียนการสอนมีความเหมาะสมในระดับปานกลาง ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา จำเป็นต้องใช้แหล่งความรู้ และใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมจัดกิจกรรมสนับสนุน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

ด้านนโยบาย มาตรการและหลักสูตรพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน ครูผู้สอนมีการศึกษาหลักสูตรและวิเคราะห์หลักสูตร นำเนื้อหาและจุดประสงค์ไปจัดทำกำหนดการสอนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต มีความเหมาะสม อยู่ในระดับปานกลาง ครูผู้สอนศึกษานโยบายและแนวปฏิบัติของหน่วยงานต้นสังกัดนำไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

2.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครู พบว่าค่าประเมินปัจจัยเบื้องต้นของผู้บริหารโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง และค่าประเมินปัจจัยเบื้องต้นของครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 อยู่ในระดับน้อย ดังนี้

2.2.1 ค่าประเมินรวมปัจจัยเบื้องต้นเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครู ซึ่งผู้บริหารโรงเรียน ให้สนับสนุนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเทียบเกณฑ์การประเมิน มีความเหมาะสม อยู่ใน 2 ระดับ คือ ระดับปานกลาง และระดับน้อย คือ

ความเหมาะสมในการบริหารหลักสูตร พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนได้สนับสนุนให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสื่อและสนับสนุนให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยจัดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ให้สอดคล้องกับสภาพจริงและความเหมาะสมของนักเรียน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ในด้านการจัดเตรียมการสอนของครูผู้สอน ให้มีองค์ประกอบครบถ้วน และสัมพันธ์กับจุดประสงค์ มีความเหมาะสม อยู่ในระดับน้อย

2.2.2 ค่าประเมินรวมปัจจัยเบื้องต้นเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครู ของครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 พบว่าในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา อยู่ในระดับน้อย เมื่อเทียบเกณฑ์การประเมินมีความเหมาะสม อยู่ใน 2 ระดับ คือ ระดับปานกลาง และระดับน้อย คือ

ความเหมาะสม ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา พบว่า ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาให้เชื่อมโยงกับสภาพชุมชนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีการเตรียมการสอน จัดทำแผนการสอนที่มีองค์ประกอบครบถ้วน ให้สัมพันธ์กับหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา มีความเหมาะสม อยู่ในระดับปานกลาง ในด้านการผลิตสื่อ และใช้สื่อ

อุปกรณ์การเรียนการสอน อย่างหลากหลาย ประกอบการจัดกิจกรรมการสอนสิ่งแวดลอมศึกษา มีความเหมาะสม อยู่ในระดับนอย

3. การบริหารหลักสูตรสิ่งแวดลอมศึกษา

3.1 การประเมินกระบวนการเกี่ยวกับการควบคุมและรายงานผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเกาะตา พบว่า กระบวนการบริหารค่าประเมินของผูบริหารโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง และค่าประเมินรวมทั้งดานของครูผูสอนกลุมสร้าเสริมประสบการณชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 อยู่ในระดับนอย ดังนี้

3.1.1 ค่าประเมินรวม กระบวนการเกี่ยวกับการควบคุม กำกับ และติดตาม ที่ผูบริหารโรงเรียน นำกระบวนการบริหารหลักสูตรมาดำเนินการ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเทียบเกณฑ์การประเมินมีความเหมาะสม อยู่ใน 2 ระดับ คือ ระดับปานกลางและระดับนอย คือ ความเหมาะสมในกระบวนการบริหารหลักสูตร พบว่า ผูบริหารโรงเรียน มีการนิเทศ กำกับ และติดตามการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดลอมศึกษาอย่างเป็นระบบ รวมทั้งมีการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงานโครงการ/กิจกรรม ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดลอมศึกษาที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ในดานการวางแผนงานโครงการ/กิจกรรม ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดลอมศึกษาตามหลักสูตร มีความเหมาะสม อยู่ในระดับนอย

3.1.2 ค่าประเมินรวมกระบวนการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการควบคุม กำกับ และติดตาม ซึ่งครูผูสอนกลุมสร้าเสริมประสบการณชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ได้ปฏิบัติตามขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อยู่ในระดับนอย เมื่อเทียบเกณฑ์การประเมิน มีความเหมาะสม อยู่ใน 2 ระดับ คือ ระดับปานกลาง และระดับนอย คือ

ความเหมาะสม ในกระบวนการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดลอมศึกษา พบว่า ครูผูสอนมีแผนดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดลอมศึกษา ตามแผนปฏิบัติการของโรงเรียน และหน่วยงานต้นสังกัด รวมทั้งได้รับการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดลอมศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ในดานการประเมินพฤติกรรม กระบวนการทำงาน และผลงานของนักเรียน ตลอดจนนำผลการประเมินไปปรับปรุง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดลอมศึกษา อย่างต่อเนื่อง มีความเหมาะสม อยู่ในระดับนอย

3.2 ค่าประเมินการบริหารหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเกาะคาพบว่ามีการบริหารหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยการปฏิบัติตามแผนสิ่งแวดล้อมศึกษา มีการวิเคราะห์หลักสูตร พัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา จัดกิจกรรมพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผล ผลการประเมินรวมด้านการบริหารหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง คือ

ความเหมาะสมในการบริหารหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาพบว่า โรงเรียนปรับปรุง/พัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา ให้เหมาะสมกับนักเรียนและสภาพท้องถิ่น มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ในด้านกรรายงานผลการดำเนินงานตามแผนงาน

4. ประเมินผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา

เป็นการประเมินผลผลิตจากการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเกาะคา โดยประเมินนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 244 คน ทดสอบความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมตามหลักสูตรประถมศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 จำนวน 30 ข้อ และทดสอบความคิดเห็นต่อสิ่งแวดล้อม จำนวน 20 ข้อ พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 18.80$) คิดเป็นคะแนนร้อยละ 62.75 และมีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 2.28) สำหรับความคิดเห็นต่อสิ่งแวดล้อม พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความคิดเห็นต่อสิ่งแวดล้อมในข้อความที่เป็นบวก (positive) นักเรียนส่วนใหญ่เห็นด้วยทุกข้อความ การอนุรักษ์ป่าไม้ มลภาวะทางสิ่งแวดล้อม และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ ส่วนความคิดเห็นต่อสิ่งแวดล้อมในข้อความที่เป็นลบ (Negative) นักเรียนส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย ยกเว้นเรื่องสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจ และการใช้น้ำบาดาล

โครงการ/กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา พร้อมทั้งแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ และนำผลการปฏิบัติไปปรับปรุงการดำเนินงาน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

7. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ด้านสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา ซึ่งได้สอบถามจากความคิดเห็นจากผู้บริหาร โรงเรียน และครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต พบว่าผู้บริหาร โรงเรียนมีปัญหาการปฏิบัติตามแผนงานพัฒนาการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา เกี่ยวกับการจัดทำแผนการสอนของครูมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ปัญหาในการบริหารหลักสูตรเกี่ยวกับครูผู้สอนขาดทักษะการสอน และขาดบุคลากรที่มีความรู้และความสามารถเฉพาะด้าน

ผู้บริหาร โรงเรียนมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมดังนี้

1. หน่วยงานต้นสังกัด ควรให้การสนับสนุน ในด้านงบประมาณ ในการผลิตสื่อและอุปกรณ์การสอน

2. จัดเอกสารเสริมความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ให้แก่ครูผู้สอนและนักเรียน

3. จัดประชุมสัมมนา ครูผู้สอน

ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 มีปัญหาในด้านสื่อและอุปกรณ์การสอนเกี่ยวกับงบประมาณ ในการจัดทำสื่อและอุปกรณ์มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ปัญหาการนำหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาไปดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับการจัดทำแผนการสอนที่เน้นกระบวนการ และปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

1. หน่วยงานต้นสังกัด ควรลดหรือหลอมกิจกรรมที่ให้โรงเรียนดำเนินการให้ลดน้อยลง
2. บุคลากรในโรงเรียน ควรให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
3. ผู้บริหาร โรงเรียน ควรส่งเสริมการจัดสื่อและอุปกรณ์การสอนและจัดหางบประมาณสนับสนุน

อภิปรายผลการศึกษา

จากสรุปผลการศึกษา สามารถอภิปรายผล ดังนี้

1. สถานภาพทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 สถานภาพทั่วไปของผู้บริหาร โรงเรียน

จากการศึกษา พบว่าผู้บริหาร โรงเรียนส่วนใหญ่มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียน 21 - 30 ปี และมีอายุ 51 ปีขึ้นไป ดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ มากที่สุด ทั้งนี้ เนื่องมาจากผู้บริหารโรงเรียนรับราชการมานาน จะเริ่มรับราชการเมื่อมีอายุ 18 - 19 ปี รับราชการตำแหน่งสายผู้สอนมาก่อน แล้วประเมินหรือสอบคัดเลือกเข้าสู่ตำแหน่งสายบริหาร มีการพัฒนาตนเอง โดยศึกษาต่อระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า

1.2 สถานภาพทั่วไปของครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6

จากการศึกษา พบว่า ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ส่วนมากมีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ในการสอน 21 - 30 ปี และมีอายุในช่วง 41 - 50 ปี ดำรงตำแหน่งอาจารย์ 2 มากที่สุด ทั้งนี้ เนื่องจาก ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตจะเป็นครูในท้องถิ่น รัฐบาลการมานาน บางส่วนย้ายมาจากต่างจังหวัด และต่างอำเภอ มีการพัฒนาตนเองโดยศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี

2. การจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา

2.1 การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมโรงเรียนและชุมชน นโยบาย มาตรการและหลักสูตร เมื่อเทียบกับเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ปรากฏว่า ค่าประเมินรวมของผู้บริหารโรงเรียนด้านสถานะแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลางต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และค่าประเมินรวมของครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ทั้งด้านสถานะแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้

2.1.1 การประเมินสถานะแวดล้อม เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมโรงเรียนและชุมชน

นโยบาย มาตรการ และหลักสูตรของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการศึกษาอำเภอเกาะคา ส่วนใหญ่จะเน้นด้านการจัดการสถานที่ให้สะอาดมีความปลอดภัย และเหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา รวมทั้ง มีการจัดบริเวณโรงเรียน ให้สะอาดร่มรื่นและสวยงาม มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องจากโรงเรียนได้เห็นความสำคัญของการจัดการ และสถานที่ในโรงเรียน ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่สำคัญ ถ้าโรงเรียนจัดสภาพแวดล้อมโรงเรียนดี ก็มีส่วนส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ปรียาพร พรหมพิทักษ์ (2538, หน้า 25) ระบุว่า การส่งเสริมสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน ต้องมีการพัฒนาสถานที่ เช่น การจัดสถานที่ทั่วไป บริเวณโรงเรียน ให้สะอาดร่มรื่นด้วย ต้นไม้จัดอาคารสถานที่ ให้สะอาดปลอดภัย สอดคล้องกับสภาพธรรมชาติ สะดวกต่อการใช้และเป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา ส่วนของชุมชนให้การสนับสนุนในการดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษานั้น มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ โรงเรียนขาดการสร้างกิจกรรมร่วมกันระหว่างชุมชน ขาดการประสานงาน ขาดการมีส่วนร่วมกับการจัดกิจกรรมในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2535, หน้า 25) ระบุว่า ผู้บริหารโรงเรียนและคณะกรรมการสร้างกิจกรรมในโรงเรียนร่วมกับชุมชน เพื่อรณรงค์ด้านสิ่งแวดล้อม โดยส่วนรวม เช่น การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางสิ่งแวดล้อม จัดวันปลูกต้นไม้ร่วมกับชุมชน พัฒนาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของโรงเรียนและชุมชน

ดังนั้น บุคลากรในโรงเรียน ควรสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และจัดทำ ได้หลาย ๆ วิธี เช่น การนำคณะครู นักเรียน และนักการศึกษาไปร่วมพัฒนาวัด ถนนในหมู่บ้าน ร่วมงานประเพณีที่สำคัญในชุมชน และงานกิจกรรมอื่นตามความเหมาะสม

ด้านการนำนโยบาย มาตรการ และหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สิ่งแวดล้อมศึกษาให้เหมาะสมกับนักเรียนและสภาพท้องถิ่นมีความเหมาะสมระดับปานกลาง ทาง โรงเรียน ได้นำหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ไปปฏิบัติในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยมีการปรับเนื้อหาและ กิจกรรมให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สจ๊วต อุทรานันท์ (2528, หน้า 31) ระบุว่า ในการปรับเนื้อหาและกิจกรรม เป็นวิธีการกระทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ ดีขึ้น หรือจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ ซึ่งรวมถึงการผลิตเอกสารต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้ โรงเรียน ได้มีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม สนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อม ศึกษา มีความเหมาะสม อยู่ในระดับปานกลาง การดำเนินงาน ด้านการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อม ศึกษาในโรงเรียน นอกเหนือจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน และนักเรียนต้อง เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษานอก ห้องเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วราพร ศรีสุพรรณ (2534, หน้า 201) ที่ระบุว่า การจัด สภาพแวดล้อมในโรงเรียน และการจัดสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ควรจัดกิจกรรมที่เอื้อให้ผู้เรียนเกิด การบูรณาการ ของระบบความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผลที่จะให้ความร่วมมือในการป้องกันแก้ไข สิ่งแวดล้อม และเน้นให้ความรู้ควบคู่กับการปฏิบัติ

ผู้บริหาร โรงเรียน ได้ปฏิบัติตามนโยบาย มาตรการที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดตาม สภาพความแตกต่างกัน แต่ละโรงเรียนจะขึ้นอยู่กับศักยภาพของผู้บริหาร โรงเรียน และบุคลากรใน โรงเรียนในด้านหลักสูตรสิ่งแวดล้อม ผู้บริหาร โรงเรียนยังไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควร อาจเป็นเพราะ หลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา เป็นหลักสูตรที่สอดคล้องแทรกในวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและ วิชาอื่น ๆ

2.1.2 การประเมินด้านสภาวะแวดล้อมเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมโรงเรียนและชุมชน
นโยบาย มาตรการ และหลักสูตร ของครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5 และ 6 พบว่า ในการจัดสภาพแวดล้อมโรงเรียนและชุมชน ครูผู้สอนส่วนใหญ่ของ โรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเกาะคา เห็นความสำคัญของบุคลากรที่ให้ความร่วมมือใน การปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชน ซึ่งมีความเหมาะสม อยู่ในระดับปานกลาง การให้ความร่วมมือ หรือมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ระหว่างบุคลากรในโรงเรียนและชุมชน เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานจัดกิจกรรมต่าง ๆ ใน

โรงเรียน รวมทั้งกิจกรรมด้านอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ในโรงเรียนและชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สแตมป์ (1974, หน้า 23) ที่ระบุว่า ตามหลักการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษา ได้เน้นการมีส่วนร่วม สนับสนุนให้บุคคล และสังคมเข้ามามีส่วนร่วมงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมทุกระดับอย่างจริงจัง จึงจะทำให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ ส่วนการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา โรงเรียนใช้แหล่งความรู้/ภูมิปัญญาในท้องถิ่น มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีความเหมาะสมในระดับน้อย ตามหลักการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาของ บอบ สตีเวนสัน (191, หน้า 20) กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมศึกษาควรจะเน้นเนื้อหาที่เกี่ยวกับท้องถิ่น ประเทศ และกว้างออกไป แต่ในทางปฏิบัติ จัดทำได้น้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิรุฬห์ โภคาพันธ์ (2537) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่น พบปัญหาในเรื่องการใช้แหล่งวิทยากรและบุคคลในท้องถิ่นประกอบการเรียนการสอน มีปัญหาในเรื่องการใช้แหล่งวิทยากรและบุคคลในท้องถิ่น

การประเมินสถานะแวดล้อมเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม โรงเรียนทั้งผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ให้ความสำคัญต่างกัน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะเน้นในด้านอาคารสถานที่และสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ มากกว่าด้านอื่น ๆ อาจเป็นเพราะเมื่อพัฒนาแล้ว เห็นผลปรากฏเด่นชัด กว่าการพัฒนาอื่น ๆ แต่ด้านการมีส่วนร่วมชุมชนปฏิบัติได้น้อย อาจเป็นเพราะฐานะความเป็นอยู่ของชุมชน ช่วงเวลา และโอกาสในการพบปะหารือ การพัฒนางานจัดการเรียนการสอนร่วมกันจำกัด เนื่องจากบุคลากรในชุมชนต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ส่วนครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 จะให้ความสำคัญเกี่ยวกับความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน ในการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และเห็นว่า หากบุคลากรในโรงเรียนและชุมชนให้ความร่วมมือยอมทำให้การดำเนินงานประสบผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ด้านการนำนโยบาย มาตรการ และหลักสูตร ไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา พบว่า มีการศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตร นำเนื้อหาสิ่งแวดล้อมศึกษา และจุดประสงค์ไปจัดทำกำหนดการสอนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ครูผู้สอนส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของหลักสูตร การนำไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะต้องมีการศึกษาหลักสูตร วิเคราะห์หลักสูตร และการนำเนื้อหา จุดประสงค์ของหลักสูตรไปปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาตามขั้นตอน และสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาของ เต็มดวง รัตนทัศนีย์ (2534, หน้า 184) ที่กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาจะต้องพิจารณาองค์ประกอบของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร (Objective) และเนื้อหาสาระของหลักสูตร (Content) ว่าควรได้รับกำหนดขอบข่าย

ลำดับเนื้อหา ความเหมาะสม ความลึกซึ้งของความคิดรวบยอด (Concept) ทางสิ่งแวดล้อมศึกษา ที่จะให้แก่นักเรียนในแต่ละระดับชั้น แต่ละวัย สำหรับการสร้างหรือปรับหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับนักเรียนและความต้องการของท้องถิ่น มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย ในการพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา ในทางปฏิบัติครูผู้สอนยังขาดความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อานาจ จันทน์เป็น (2532, หน้า 25) ระบุว่า การใช้หลักสูตรหรือการปฏิบัติจะต้องมีการพัฒนาบุคลากร มีเอกสาร และสื่อประเภทต่าง ๆ โดยสร้างความเข้าใจแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น มีการฝึกอบรมให้เกิดทักษะในวิธีการใหม่ ๆ มีการสร้างหรือเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียน และเตรียมการนิเทศภายใน

ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ได้ให้ความสำคัญของการศึกษาและวิเคราะห์ หลักสูตรแม่บทในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เพื่อนำเนื้อหาและจุดประสงค์ไปทำกำหนดการสอน และจัดทำแผนการสอน เพื่อใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่อไป สำหรับการปฏิบัติงานการกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนแต่ละ โรงเรียน มีลักษณะแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ทั้งสถานที่และบุคลากรในโรงเรียนและแหล่งความรู้ในชุมชน ครูผู้สอนจะมองด้านสภาวะแวดล้อมแตกต่างไปจากผู้บริหารโรงเรียน อาจเป็นเพราะว่า ครูผู้สอน เห็นว่าการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน เป็นส่วนเสริมการสร้างบรรยากาศในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน และนโยบายมาตรการต่าง ๆ ของโรงเรียน และหน่วยงานต้นสังกัด ที่มีอยู่เป็นแนวปฏิบัติ และมีกิจกรรมที่ให้ครูผู้สอน ปฏิบัตินอกเหนือจากงานที่รับผิดชอบการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น

2.2 การประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครู เมื่อเทียบกับเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ปรากฏว่าค่าประเมินรวมของผู้บริหารโรงเรียนด้านปัจจัยเบื้องต้น อยู่ในระดับปานกลางต่ำ กว่าเกณฑ์ที่กำหนด และค่าประเมินรวมของครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ด้านปัจจัยเบื้องต้น อยู่ในระดับปานกลาง ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้

2.2.1 การประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น เกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครูซึ่งผู้บริหารโรงเรียน มีการบริหารหลักสูตรและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน สนับสนุนให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และสนับสนุนให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา มีความเหมาะสม อยู่ในระดับปานกลาง ในการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูผู้สอนจะต้องเตรียมการด้านวิธีการ และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เด็กได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมให้มาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จงดี แสงเพชร (2538, หน้า 23) ระบุว่า

กลวิธีการเรียนการสอนสิ่งแวดลอมศึกษา ควรเป็นการสอนแบบผสมผสานกัน หยิบประเด็นไปสอนเสริมในวิชาอื่น ๆ ในลักษณะเชื่อมโยงของสิ่งแวดลอม ครูผู้สอนตระเตรียมกิจกรรมหลาย และไม่ควรแยกการเรียนการสอนสิ่งแวดลอมออกมาเป็นการเฉพาะ และสอดคล้องกับแนวคิดของ เกษม จันทร์แก้ว (2536, หน้า 76) ระบุว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ นักเรียนได้ศึกษาจากสภาพจริง ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีสื่อประกอบการสอน โดยผู้บริหารต้องสนับสนุนให้ครูผู้สอนมีการพัฒนาสื่อ และวิธีการให้ความรู้ต้องเหมาะสมกับเนื้อหา การใช้เทคโนโลยีสิ่งแวดลอม แก่ผู้รับรู้ เพื่อการสร้างความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติได้ ส่วนด้านการจัดเตรียมการสอนของครูผู้สอน ควรจัดให้มีองค์ประกอบครบถ้วน และสัมพันธ์กับจุดประสงค์ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย การเตรียมการสอนของครูผู้สอน ผู้บริหารควรมีการติดตามการทำงานของครูผู้สอน เช่น ตรวจสอบการสอนที่ครูเตรียมไว้ เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปตามขั้นตอน และสัมพันธ์สอดคล้องกันกับจุดประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กรมวิชาการ (2538) ระบุว่า การจัดทำแผนการสอนในโรงเรียน จึงมีหลายลักษณะ เช่น ครูจัดทำแผนการสอนเอง ทำร่วมกับระดับกลุ่ม และทำร่วมกับระดับอำเภอและจังหวัด

ในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดลอมศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติได้ อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างน้อย ผู้บริหารแต่ละโรงเรียน ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมสิ่งแวดลอมศึกษา แตกต่างกันตามความสามารถ ผู้บริหารส่วนใหญ่ จะเน้นให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนสิ่งแวดลอมศึกษา เพราะสื่อการสอนจะช่วยให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็ว และจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียน โดยจัดนักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียน การพัฒนาสื่อการสอนนั้น ผู้บริหารควรสนับสนุนในด้านวัสดุ อุปกรณ์ และงบประมาณ พร้อมกำหนดเวลา ในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนนั้น หากโรงเรียนที่มีผู้บริหารให้ความสนใจและสนับสนุนครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามจุดประสงค์ที่หลักสูตรกำหนดย่อมทำให้ครูผู้สอนมีขวัญและกำลังใจ ในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดลอมศึกษาได้ดี

2.2.2 การประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น เกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครู ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดลอมศึกษา ของครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 พบว่า ครูผู้สอนกิจกรรมการเรียนการสอน ให้เชื่อมโยงกับสภาพชุมชน ธรรมชาติ และสิ่งแวดลอม และมีการเตรียมการสอน โดยการจัดทำแผนการสอนที่มีองค์ประกอบครบถ้วน สัมพันธ์และสอดคล้องกับหลักสูตรสิ่งแวดลอมศึกษา และนักเรียนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดลอมศึกษา ครูผู้สอนเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมสิ่งแวดลอมศึกษาในโรงเรียนซึ่งจำเป็นต้องใช้สภาพแวดลอมในโรงเรียน และเหตุการณ์ในชุมชนมาร่วมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วราพร ศรีสุพรรณ(2534, หน้า 200)

ระบุว่า ควรเน้นให้นักเรียนได้ตระหนักว่าตนเองมีบทบาทต่อสังคม และสิ่งที่ปรากฏอยู่ในสังคม จะกระทบถึงตัวเขาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การศึกษาจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนรู้จัก และเห็นคุณค่า ของตนเองรู้จักท้องถิ่น และสังคมของตน สามารถวิเคราะห์ปัญหาในสังคม และสิ่งแวดล้อมของตน เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสวงหาแนวคิดและเทคนิคใหม่ ๆ ที่จะนำมาใช้ในการแก้ปัญหาสังคม และสิ่งแวดล้อมของตนเอง และสอดคล้องกับแนวคิดของ อานาจ จันทร์แป้น (2532, หน้า 25) ระบุว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา จะบรรลุผลตามจุดประสงค์ที่กำหนดครูผู้สอน ต้องศึกษาหลักสูตร มีการวางแผนหลักสูตร มีการกำหนดแผนการสอน จุดประสงค์ เนื้อหาสาระ กำหนดวิธีการเรียนการสอน และแหล่งวิชาการ รวมทั้งกำหนดวิธีการวัด และประเมินผล

ในส่วนของการผลิตสื่อและใช้สื่ออุปกรณ์การสอนอย่างหลากหลาย ประกอบการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย และจัดกิจกรรมการเรียน การสอน เพื่อให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรมีการผลิตสื่อและใช้สื่ออุปกรณ์ประกอบการ เรียนการสอน แต่มีการปฏิบัติน้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สามารถ จุ้ยทอง (2540, หน้า 73) พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ ยังไม่เห็นความสำคัญในการนำสื่อมาใช้ประกอบการเรียน การสอน และไม่สามารถจัดทำสื่อ และพัฒนาสื่อการสอนให้มีคุณภาพสูงขึ้น เป็นเพราะขาดความรู้และ ประสบการณ์

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาของผู้ สอนกลุ่มสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ปฏิบัติได้ระดับน้อย โดยเฉพาะด้านการผลิตสื่อและ ใช้สื่ออุปกรณ์การสอนด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความคิดเห็นแตกต่างจากผู้บริหาร โรงเรียนที่ให้การ สนับสนุน ให้ครูผู้สอนพัฒนาสื่อการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า สื่อที่มีอยู่ในโรงเรียน ครูผู้สอนบางส่วน อาจไม่ได้สำรวจและนำมาใช้ หรือสอนตามหนังสือเรียน ขาดการเตรียมการที่ดี เพราะสื่อการเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา จะเน้นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเรา ทั้งในโรงเรียน และชุมชน ครูผู้สอนอาจหยิบยกสถานการณ์มาประกอบการสอน จากเอกสาร เช่น หนังสือพิมพ์ เป็นต้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมของผู้สอน ส่วนใหญ่จะแตกต่างกันตามสภาพ ของโรงเรียนและความรู้ความสามารถของครูผู้สอน

3. การบริหารหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา

3.1 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เกี่ยวกับการควบคุม กำกับ และ รายงานผล เมื่อเทียบกับเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ปรากฏว่า ค่าประเมินรวมของผู้บริหาร โรงเรียน ด้านกระบวนการ อยู่ในระดับปานกลาง ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และค่าประเมินรวมของ ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ด้านกระบวนการ อยู่ใน ระดับน้อย ต่ำกว่าเกณฑ์การประเมินที่กำหนด ดังนี้

3.1.1 การประเมินกระบวนการเกี่ยวกับการควบคุม กำกับ และรายงานผล ที่ผู้บริหารโรงเรียนมีการบริหารหลักสูตรและสนับสนุน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดลอมศึกษา พบว่าผู้บริหารโรงเรียนมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดลอมศึกษา อย่างเป็นระบบ มีความเหมาะสม อยู่ในระดับปานกลาง ในการบริหารหลักสูตรเพื่อการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดลอมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับหลักสูตรและนักเรียนนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจัดส่งเสริมให้ผู้สอนทำโครงการพัฒนาการสอน จัดทำแผนการสอน และสอนตามแผนการสอน นิเทศติดตามผลการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูประเมินผล การเรียนรู้ตามแผนการสอนและจุดประสงค์ในสมุดประจำชั้น แต่การปฏิบัติการณ์เทศไม่ประสบผลเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ประสค ผ่องล้วน (2530) พบว่า ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศขาดความเข้าใจในการณ์เทศ ขาดบุคลากรทำหน้าที่นิเทศภายใน ครูส่วนมากไม่ยอมรับการนิเทศจากบุคลากรภายใน ผู้นิเทศใช้เวลานิเทศน้อย ผู้บริหารโรงเรียนขาดเครื่องมือนิเทศการศึกษา

สำหรับด้านการวางแผนงานโครงการ/กิจกรรม ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดลอมศึกษาดตามหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยในการวางแผนงานโครงการ/กิจกรรม เป็นการเตรียมการในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนสิ่งแวดลอมศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดประชุมชี้แจงแก่คณะครู ให้ศึกษาเอกสารหลักสูตร ให้คำปรึกษาแนะนำ สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ! แต่ปฏิบัติได้น้อยซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัย บราวน์ (Brown, 1989) พบว่า การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดลอมศึกษา ภายในยังไม่ดีพอ ครูส่วนใหญ่ไม่มีเวลาเตรียมการสอน หรือพัฒนาหลักสูตรการสอนให้ดีขึ้นและยังพบว่า ปัจจัยสำคัญที่จะพัฒนาการเรียนการสอนสิ่งแวดลอมศึกษา คือ ความสนใจของผู้สอนที่มีต่อการเรียนการสอนสิ่งแวดลอมศึกษา

ในการควบคุม กำกับ ติดตาม และรายงานผล เป็นขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติในระดับปานกลาง ค่อนข้างน้อย จะเห็นว่าการบริหารงานการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดลอมศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ ให้ความสนใจในการนิเทศกำกับ และติดตาม ซึ่งเป็นนโยบายมาตรการของหน่วยงานต้นสังกัด ที่ให้โรงเรียนมีการณ์เทศภายในโรงเรียน แต่ด้านการวางแผนงาน โครงการ/กิจกรรม ที่ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดลอมศึกษา ปฏิบัติได้ระดับน้อย อาจเป็นเพราะว่า การดำเนินการของโรงเรียน ขาดการประสานงานในโรงเรียนและชุมชน ในการดำเนินงานจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดลอมศึกษานั้น โรงเรียนควรจัดสำรวจสภาพปัญหา ความต้องการของท้องถิ่นของท้องถิ่น และความสามารถเฉพาะของนักเรียน และบุคคลในท้องถิ่น (อ่ำภา บุญช่วย, 2537, หน้า 244) และนำมาวางแผนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดลอมศึกษาต่อไป

3.1.2 การประเมินด้านกระบวนการดำเนินการเกี่ยวกับการควบคุม กำกับ และ การรายงาน ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ดำเนินการ ตามกระบวนการจัดการเรียนการสอน พบว่า ครูผู้สอนได้รับการนิเทศ และประเมินผลการจัด กิจกรรมการเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา อย่างต่อเนื่อง มีความเหมาะสม อยู่ในระดับปานกลาง ในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียน มีการวางแผน การ นิเทศ ภายในโรงเรียน เพื่อติดตาม และประเมินผล การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุตาม จุดมุ่งหมายที่หลักสูตรกำหนด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา ปาลี (2532) พบว่า การ กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการนิเทศภายในอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร ครูส่วนใหญ่มีความพร้อมและ ให้ความร่วมมือ

ส่วนด้านการประเมินพฤติกรรม กระบวนการทำงาน และผลงานของนักเรียนจากการ ปฏิบัติจริง และนำผลการประเมินไปปรับปรุง การจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา มีความ เหมาะสมอยู่ในระดับน้อย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา ตามหลักสูตร ครูผู้สอนมีการกำหนดวิธีการวัดผลและการประเมิน และกำหนดแผนการประเมินตามหลักสูตร อานาจ จันทร์แป้น (2532, หน้า 25) ระบุว่า ในการดำเนินการตามกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน ครูผู้สอนมีแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา และดำเนินการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนที่วางไว้ ส่วนการประเมินพฤติกรรมนักเรียน และนำผลการ ประเมินไปปรับปรุงการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา และรายงานผลพัฒนาการเรียนการสอนของ นักเรียน ปฏิบัติในระดับน้อย การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา จะบรรลุผล ตามวัตถุประสงค์ตามหลักสูตรกำหนด ย่อมขึ้นอยู่กับผู้บริหาร โรงเรียน ซึ่งมีหน้าที่นิเทศ ติดตามผล และประเมินผล การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา และผู้เกี่ยวข้องในการจัดการ ศึกษา ครูผู้สอนควรกำหนดวิธีการวัดผลและประเมินผล และรวมทั้งกำหนดแผนการประเมินตาม หลักสูตร ในการประเมินพฤติกรรมของนักเรียนเป็นวิธีการหนึ่งของการวัดและประเมินผลตาม หลักสูตร ซึ่งต้องสังเกต และติดตามผลทุกขั้นตอน ของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แต่ในทาง ปฏิบัติครูผู้สอนได้ปฏิบัติน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มลิวัดย์ ลัคนาวณิชย์ (2536) พบว่า การ จัดและประเมินผลเป็นปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา และ สอดคล้องกับผลงานวิจัย ของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2538) ข. พบว่า ครูผู้สอนไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยให้เหตุผลว่า จุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในสมุดประจำชั้นมีลักษณะ เป็นนามธรรม และกว้างเกินไปไม่ชัดเจน

ในการดำเนินการตามกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา ครูผู้สอนมีแผนการสอน และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการสอนที่วางไว้ พร้อมทั้งประเมินพฤติกรรมนักเรียน และผลประเมินไปปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา มีการรายงานผล ปฏิบัติได้ในระดับน้อย ในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ย่อมขึ้นอยู่กับครูผู้สอน การที่ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนมีความเห็นสอดคล้องกันในการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล การจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน อาจเป็นเพราะว่า การจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา เป็นวิชาที่หน่วยงานต้นสังกัดได้ให้ความสำคัญ โดยมีการติดตามและประเมินผล การจัดกิจกรรมส่งเสริมสิ่งแวดล้อม เพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามเกณฑ์มาตรฐานสิ่งแวดล้อมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2538, ก.) และโรงเรียนจะต้องประเมินตนเองตามระยะเวลาที่กำหนด ส่งหน่วยงานต้นสังกัดจึงทำให้ผู้บริหารและครูผู้สอนให้ความสำคัญในการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล

3.2 การประเมินการบริหารหลักสูตร สิ่งแวดล้อมศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา

สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเกาะคา

การบริหารหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการปรับปรุง/พัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ในการพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น โดยผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นิเทศ กำกับ และติดตามเพื่อให้ครูผู้สอนได้ศึกษา วิเคราะห์หลักสูตรแม่บท แบบเรียน และสื่อวัสดุประกอบหลักสูตร ศึกษาข้อมูล สภาพปัญหา และความต้องการ ความจำเป็นของท้องถิ่น และเลือกใช้วิธีการพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับท้องถิ่นตามความเหมาะสม (วิริยะบุญยะนิวัต, 2538, หน้า 9) ในด้านการพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา โรงเรียนมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง กล่าวคือ มีการปรับปรุง/พัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของนักเรียน และสภาพสังคม มีการนำสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นมาประกอบการสอนบางส่วน การพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา โรงเรียนดำเนินการได้หลายวิธีการ เช่น การคัดเลือกและจัดเนื้อหา การคัดเลือกกิจกรรมการเรียนการสอน การปรับปรุงสื่อการสอน หรือจัดทำสื่อประกอบการเรียนการสอน ในการพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา มีสิ่งสำคัญที่จะต้องพิจารณา คือ ธรรมชาติของนักเรียนและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนความคิด และความเชื่อของสังคม ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการพิจารณาคัดเลือก และจัดลำดับเนื้อหา การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อให้เป็นไปตามลำดับเนื้อหาที่วางไว้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534, หน้า 12)

ส่วนการรายงานผล การดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ/กิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาพร้อมทั้งแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องและนำผลการปฏิบัติไปปรับปรุงการดำเนินงาน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ในการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการและกิจกรรมของโรงเรียน ทางหน่วยงานต้นสังกัด ทั้งระดับกรม จังหวัด และอำเภอ ได้มีแนวปฏิบัติการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาในสถานศึกษา และการประเมินมาตรฐานสิ่งแวดล้อมศึกษา ให้โรงเรียนดำเนินการทั้งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา และกิจกรรมส่งเสริมการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน การปฏิบัติ โรงเรียนได้ปฏิบัติตามแนวปฏิบัติ และประเมินมาตรฐานสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน ตามมาตรฐานที่ 1 นักเรียนมีความตระหนักและสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน และมาตรฐานที่ 2 วิถีชีวิตของสมาชิกในโรงเรียนเอื้อต่อการอนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างถาวร (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2538, ก. หน้า 6 และ 13) โรงเรียนได้ประเมินตนเอง พร้อมทั้งรายงานให้หน่วยงานต้นสังกัด ตามระยะเวลาที่กำหนด

ดังนั้น ในการบริหารหลักสูตรสิ่งแวดล้อม ผู้บริหารโรงเรียน เป็นผู้ที่มิบทบาทสำคัญในการดำเนินงาน เช่น มีการกำหนดแนวปฏิบัติการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ใช้ทรัพยากรภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนให้ครูผู้สอนพัฒนากระบวนการเรียนการสอน สอนให้นักเรียนรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา รู้จักทำ รู้จักพัฒนา และมีค่านิยมที่ดีงาม ครูผู้สอนควรจัดทำแผนการสอนให้มียุทธศาสตร์ประกอบครบถ้วน มีการวัดผล ประเมินผล เพื่อพัฒนา และผู้บริหารต้องติดตาม ช่วยเหลือ แก้ปัญหา พัฒนางาน และให้ขวัญ กำลังใจ ในการดำเนินงานตามหลักสูตร (อ้างใน อ่ำภา บุญช่วย, 2535, หน้า 244 - 245) ในสภาพที่เป็นจริง การบริหารหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนแต่ละโรงเรียนมีสภาพแตกต่างกัน ดังนั้น การให้บุคลากรในโรงเรียน พัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ดังเช่น ความพร้อมด้านสถานที่ โรงเรียน สภาพแวดล้อม ชุมชน ความร่วมมือระหว่างบุคลากรในโรงเรียน ความรู้ ความสามารถของบุคลากรในโรงเรียน และท้องถิ่น เป็นต้น

4. การประเมินผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา

การประเมินผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา ด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเกาะคา มีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีคะแนนเฉลี่ย 18.82 คิดเป็นร้อยละ 62.75 และมีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 2.28) แสดงให้เห็นว่า ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนขึ้นอยู่กับปัจจัยเบื้องต้นของโรงเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู การบริหารหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน และความสนใจของนักเรียนซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของแซคเคอร์ (Zacher 1975: 4886 A) (อ้างใน มลิวัดย์ ตั้งถักคนวมิชย์, 2536, หน้า 35) ที่พบว่า การอ่าน

วารสาร หนังสือพิมพ์ การได้ศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน และภูมิสำเนาของนักเรียนเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

สำหรับด้านความคิดเห็นต่อสิ่งแวดล้อมพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเกาะคา มีความคิดเห็นต่อสิ่งแวดล้อมในข้อความที่เป็นบวก (positive) นักเรียนส่วนใหญ่เห็นด้วยทุกข้อความ เช่น การอนุรักษ์ป่าไม้ มลภาวะทางสิ่งแวดล้อม และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ ส่วนความคิดเห็นต่อสิ่งแวดล้อมในข้อความที่เป็นลบ (Negative) นักเรียนส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย ยกเว้นเรื่องสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจและการใช้น้ำบาดาล จะเห็นได้ว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อสิ่งแวดล้อมดังกล่าวข้างต้น อยู่ในด้านบวก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจจากการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา และรับรู้ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมจากเอกสาร หนังสือพิมพ์ และสื่ออื่น ๆ ซึ่ง เบอร์เซทท์ (Burchett, 19772, หน้า 443, A) กล่าวว่า อิทธิพลต่อเจตคตินักเรียน คือ ครูผู้สอนและกิจกรรมที่จัดขึ้น ดังนั้น ผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียนจึงขึ้นอยู่กับครู ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา ครูผู้สอนควรจัดให้เรียนได้ศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสภาพท้องถิ่น พร้อมทั้งนำเทคนิค วิธีการจัดกิจกรรมที่และการฝึกให้นักเรียนได้แก้ปัญหาดตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จึงจะให้นักเรียนเห็นความสำคัญของปัญหา และมีความคิดเห็นที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม

5. ปัญหาและอุปสรรค ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา จากความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหาการปฏิบัติตามแผนพัฒนาการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา เกี่ยวกับการจัดทำแผนการสอน มากที่สุด ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา โรงเรียนได้จัดดำเนินการตามมาตรการของหน่วยงานต้นสังกัด ที่กำหนดโดยให้ครูผู้สอน มีการจัดทำแผนการสอน ซึ่งเป็นการเตรียมการก่อนที่จะปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งผู้บริหารโรงเรียนตรวจก่อนปฏิบัติการสอนจริง แต่ตามสภาพที่เป็นจริง ครูมีปัญหาการจัดทำแผนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สามารถ จุ้ยทอง (2540) พบว่า ครูยังไม่ทำแผนการสอน ที่จัดกิจกรรมให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง ในการจัดทำแผนการสอน ครูผู้สอนจัดทำแผนการสอนไม่ครบกระบวนการ ขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการบูรณาการกิจกรรม/โครงการที่โรงเรียนจัดขึ้น กับการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนปฏิบัติจริง นอกจากนี้ผลงานวิจัยของบราวน์ (Brown, 1989, หน้า 1752A) พบว่า ครูไม่มีการเตรียมการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา และการส่งเสริมเกี่ยวกับการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา ภายในโรงเรียน ยังไม่เพียงพอครูผู้สอนส่วนใหญ่ ไม่มี

เวลาเตรียมการสอน สำหรับด้านปัญหาการบริหารหลักสูตรที่เกี่ยวกับ การขาดทักษะการสอนของ ครูผู้สอน ในการบริหารหลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งมีหน้าที่ในการนิเทศ ติดตามผล การจัด กิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร ได้นิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจากการสนทนา วิชาการ การสังเกตการสอนในชั้นเรียนทำให้ทราบปัญหาซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ มลิวัดย์ ลัดคนวณิชย์ (2536) ที่พบว่า ครูขาดทักษะการสอนและจัดครูเข้าสอนไม่ตรงกับความรู้และความ ถนัด นอกจากนี้ ผลงานวิจัยของกองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2537) พบว่า การจัดการเรียน การสอนตามแนวทางของหลักสูตร โรงเรียนมีปัญหา ดังนี้ ครูส่วนใหญ่ไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การสอนยังคงยึดตัวครูเป็นศูนย์กลาง และขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 มีปัญหาใน ด้านสื่อและอุปกรณ์การสอนเกี่ยวกับงบประมาณ ในการจัดทำสื่อและอุปกรณ์มากที่สุด การจัด กิจกรรมการเรียนการสอนถึงแวดล้อมศึกษา ครูผู้สอนมีการเตรียมการในด้านสื่อและอุปกรณ์ ประกอบการสอน เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ แต่ครูผู้สอนมีปัญหาด้านงบประมาณ ในการจัดทำ สื่อและอุปกรณ์การสอน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นิพันธ์ นवलประเสริฐ (2540) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการสอน คือ การขาดสื่อการสอนและงบประมาณ นอกจากนี้ ผลงานวิจัย ของ พรเทพ ดวงปิ่นสิงห์ (2540) ที่พบว่า ผู้บริหาร โรงเรียนแสดงบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุน การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรถึงแวดล้อมศึกษา ด้านป่าไม้ ด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างน้อย จะเห็นว่า งบประมาณ สนับสนุนด้านการจัดทำสื่อและอุปกรณ์ การสอน เป็นสิ่งจำเป็นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนถึงแวดล้อมศึกษา ในด้านปัญหาการนำ หลักสูตรถึงแวดล้อมศึกษาไปดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับการจัดทำแผน การสอนที่เน้นกระบวนการ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร ถึงแวดล้อมศึกษา เน้น ให้ครูผู้สอนมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนถึงแวดล้อมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของกองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2537) ที่พบว่า การสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ โรงเรียนมีปัญหา ครูเขียนแผน การสอนที่เน้นทักษะกระบวนการไม่เป็น ครูขาดตัวอย่างแผนการสอนที่เน้นกระบวนการ นอกจากนี้ ผลงานวิจัยของ วิรุฬห์ โกลาพันธ์ (2537) พบว่าครูขาดความรู้และความเข้าใจในกระบวนการต่าง ๆ จึงไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้บรรลุจุดประสงค์ได้

ข้อเสนอแนะ

ก. ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

จากผลการศึกษารั้ครั้งนี้ ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุง แก้ไข การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาอำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ให้ดำเนินงานไปด้วยดี และบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ในด้านสภาพแวดล้อม โรงเรียนและชุมชน ผู้บริหาร โรงเรียน และคณะครูในโรงเรียน ควรจัดสำรวจสภาพปัญหาในโรงเรียนและชุมชน เพื่อนำมาวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และให้นักเรียนได้ศึกษาปัญหา และวางแผนปัญหาแก้ปัญหาหารือร่วมกัน ระหว่างโรงเรียนและชุมชน
2. โรงเรียนจัดการวางแผนที่ดี ในการดำเนินงานตามนโยบาย มาตรการด้าน สิ่งแวดล้อม เช่น มีการประสานงานระหว่างบุคลากรในโรงเรียน บุคลากรภายนอกโรงเรียน ควรมีการจัดประชุมชี้แจงให้คณะครู คณะกรรมการ โรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้ทราบแนวทางการดำเนินการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน และการปรับปรุงการแก้ไขปัญหาสีงแวดล้อม และวางแผนดำเนินงานร่วมกัน
3. โรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูพัฒนาหลักสูตร สิ่งแวดล้อมศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาท้องถิ่น โดยศึกษาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาทั้งในส่วนที่จัดสอนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และส่วนที่นำไปบูรณาการกับกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ เพื่อจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นต่อไป
4. หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อม ควรมีมาตรการในการดำเนินการ และให้การสนับสนุนการดำเนินงานจัดกิจกรรมส่งเสริมสิ่งแวดล้อมศึกษา ทั้งในด้านการสอนและงบประมาณ
5. หน่วยงานต้นสังกัด ควรพัฒนาบุคลากรทุกระดับ ทั้งผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องให้มีความรู้ความเข้าใจ ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา เช่น จัดอบรม ประชุมสัมมนา ศึกษาดูงานในท้องถิ่น เพื่อจะได้นำความรู้มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียนต่อไป
6. ผู้บริหาร โรงเรียนควรมีการศึกษาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาให้ชัดเจน เพื่อส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการบริหารหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน
7. ผู้บริหาร โรงเรียนควรมีการประเมินการนำหลักสูตรไปใช้ภายในโรงเรียน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางแก้ไขและพัฒนาการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา

จ. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาคั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนถึงแวดล้อมศึกษา แล้วนำมาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนถึงแวดล้อมศึกษา ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ

2. ควรทำการศึกษาถึงความต้องการในการพัฒนาการเรียนการสอนถึงแวดล้อมศึกษา ทั้งผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน นักเรียน และคณะกรรมการโรงเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลหลากหลาย และจัดทำหลักสูตรการฝึ กอบรม สัมมนา ครูผู้สอนถึงแวดล้อมศึกษาระดับประถมศึกษา